

Motion till riksdagen 2018/19:2596

av Jan Björklund m.fl. (L)

Rättsstaten åter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter för allmänheten att följa brottsutvecklingen och polisens resultat lokalt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelverket för behörighet till högre polisbefattningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt renodling av polisens arbetsuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om handräckning vid omhändertagande av berusade personer och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta uppgifter från polisen till kommuner eller andra myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polistillstånd för danstillställning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polistillstånd för hotell- och pensionatsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffbestämmelser för angrepp mot blåljuspersonal och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kränkingsersättning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens samarbete med kommuner och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens samarbete med civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas brottsförebyggande ansvar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera brottsförebyggande frågor i plan- och bygglagen och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet att meddela tillträdesförbud till butiker för personer som begått brott där och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta polisens tillståndskrav för kamerabevakning med en anmälningsskyldighet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jourdomstolar och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett system med kronvittnen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred översyn av skyddet för vittnen och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att vittna med anonymitetsskydd och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av nämndemanssystemet för att minska det politiska inflytandet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nämndemän ska finnas i första instans och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformerade skadeståndsregler och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att domstolen alltid ska pröva frågan om utvisning av personer utan svenskt medborgarskap om straffvärdet är minst sex månaders fängelse och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvisning av personer utan svenskt medborgarskap ska vara huvudregel vid brott med hedersmotiv och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvisning av personer utan svenskt medborgarskap alltid ska prövas avseende vissa typer av brott, såsom rasistiska brott och andra hatbrott, grova vålds- och sexualbrott samt våld i nära relationer, och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i sitt hemland och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan med socialtjänst och frivilligorganisationer inför frigivning från kriminalvårdsanstalt och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om före detta kriminellas möjligheter att komma ut på den ordinarie arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Trygghet är en frihetsfråga. Tillvaron krymper för den som inte känner trygghet. Att veta att polisen kommer när det verkligen behövs, att känna sig trygg i sitt bostads-

område, att inte känna sig tvungen att avstå från en kvällspromenad – allt detta handlar om frihet i vardagen.

Jämfört med många andra länder är Sverige ett jämförelsevis tryggt land. Men det gäller inte alla som bor här. Allmänhetens upplevda trygghet i samhället har minskat, något som visas av utvecklingen i den nationella trygghetsundersökningen (NTU), en frågeundersökning som sedan 2006 utförs årligen av Brottsförebyggande rådet. Efter många år av ökande trygghet vände kurvorna åt fel håll år 2016, och den negativa trenden fortsatte även 2017. Otryggheten är nu tillbaka på ungefär de nivåer som rådde vid mätningarnas start. Andelen som anser att otryggheten påverkar deras egen livskvalitet ligger på ännu högre nivåer än vid tidigare mätningar.

Polismyndigheten har identifierat 61 områden i Sverige där det finns påtagliga problem med kriminella nätverk, och det finns 23 särskilt utsatta områden där kriminella grupper upprättat parallella maktstrukturer.

Våldsbrottsligheten är omfattande, inte minst till följd av betydande narkotika-hantering. Till detta ska fogas bidragsbrott, skattefusk och smuggling av sprit och tobak. I spåren av detta växer otryggheten generellt och brottsligheten ökar i dess spår. Det gäller särskilt de utsatta områdena, där det finns många ungdomar som riskerar att dras in i omfattande kriminalitet i de organiserade gängen.

Svensk polis står inför stora utmaningar. Varje dag gör tusentals polisanställda ovärderliga insatser. Men bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb. Polistätheten har fallit, och antalet poliser har minskat efter att de föregående åtta åren ha ökat kraftigt. Polisen själva uppger att de inte klarar att utreda. Försöksverksamheten med snabbspår för enklare utredningsverksamhet har varit lyckad, men orimligt många utredningar som kräver mer arbetsinsatser blir liggande på grund av resursbrist.

När avhoppet ökar från poliskåren och antalet lösta brott faller brant måste vi kunna tala om en kris. Även om det finns tecken på att de fallande resultaten nu börjar stiga igen ligger dagens siffror på brottsupplösning långt under tidigare nivåer.

Svensk polis möter samtidigt utmaningar av ett nytt slag. Den organiserade brottsligheten har blivit allt mer sofistikerad, och det finns tecken på att fler personer har kopplingar till organiserade nätverk än vad som hittills antagits. I en aktuell studie från Institutet för framtidsstudier beräknas över 15 000 personer i Sverige ha kopplingar till olika former av organiserad brottslighet och extremism. En annan utmaning är de nya former av brottslighet på nätet som är svårutredda och snabbt växande.

Det behövs omfattande insatser där polisens arbete hänger ihop med vad som görs i skola, socialtjänst och en integrationspolitik för jobb. Kommunerna måste få ett nationellt uppdrag att faktiskt också vara brottsförebyggande och inte bara trygghets-skapande. Men polisen måste både bli fler och få skarpare verktyg i kampen mot brotten.

Åklagarna sitter med anställningsstopp, samtidigt som arbetssituationen är starkt ansträngd och det tar flera år att utbilda en åklagare. Även kriminalvården behöver byggas ut. Det behövs fler anstaltsplatser, samtidigt som det också är önskvärt att fler får avtjäna sina straff, om de sköter sig, på alternativa sätt utanför anstaltsmiljön.

Den gångna mandatperioden är i viktiga avseenden fyra förlorade år. Det behövs en nystart för att rättsväsendet ska fungera bättre i hela Sverige. Det behövs också fortsatta reformer av rättsväsendets myndigheter. I denna motion lägger Liberalerna fram ett antal förslag för effektivare polis och rättsväsende samt bättre förutsättningar för lokalt brottsförebyggande arbete. Till de konkreta förslag som presenteras i denna motion ska

också läggas den omfattande förstärkning av myndigheterna i den så kallade rättskedjan – från polis, tull och åklagare till domstolar och kriminalvård – som presenteras i Liberalernas budgetalternativ för 2019.

Reformera polisen

Sverige behöver minst 25 000 poliser

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst polistäthet. År 2010 hade Sverige 216 poliser per 100 000 invånare, en siffra som sedan dess sjunkit till 200. Genomsnittet i Europa ligger på drygt 300 poliser per 100 000 invånare.

Vid utgången av 2017 hade Sverige 19 741 poliser, den lägsta siffran sedan 2009. Samtidigt växer Sveriges befolkning kraftigt och nya säkerhetshot växer fram. Polisens aviserade utbyggnad till 21 500 poliser kommer inte att höja polistätheten, utan motsvarar enbart folkökningen. Den tidigare regeringens målsättning att öka det totala antalet polisanställda med 10 000 personer till 2024 har hittills inte gett avtryck i några konkreta budgetsatsningar.

Det grova våldet som följer i spåren av gängbrottslighet och organiserad kriminalitet kräver stora polisresurser. Nya uppgifter läggs på polisen för gränsbevakning och inre gränskontroll i en tid med stora migrationsströmmar och många som söker sig till Sverige. Även den förhöjda hotbilden vad gäller terrorism kräver mer av polisen.

Detta sker samtidigt som antalet poliser som lämnar yrket i förtid har mer än trefaldigats på senare år. Avhoppet har ökat från 135 poliser år 2010 till nästan 500 poliser år 2017. Det finns inga tecken på att avhoppet minskar.

Polisen är i dag underbemannad, och avhoppet är ett växande problem. Vi kan vända detta om politiken vill. Liberalerna anser att målet måste vara att Sverige har minst 25 000 poliser inom sju år och att det totala antalet polisanställda är minst 30 000 år 2024.

Liberalerna vill se en kraftig ökning av antalet poliser de kommande åren och är beredda att tillskjuta de resurser som behövs. Som framgår av årets budgetmotion kommer vi att föreslå en kraftig förstärkning av Polismyndighetens anslag i syfte att nå målet om 25 000 poliser.

Den lokala polisenvaron brister i hela landet och många poliser upplever med rätta att de egna resurserna inte räcker till. Utbyggnaden behöver därför få genomslag i hela Sverige – både på landsbygden och i storstädernas utsatta miljöer. Utbyggnaden av antalet poliser ska åtföljas av en ökning av antalet civila utredare och andra civilanställda. De offentligfinansiella effekterna av detta redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Höj polislönerna

Det mest akuta nu är att locka tillbaka de poliser som slutat och stoppa flykten, men också locka fler kvalificerade till polisyrket så att utbildningsplatserna fylls. Då behövs bättre löner och bättre arbetsvillkor. De som arbetar som poliser och de som vill bli poliser måste känna att samhället värderar deras insats. De som vill tillbaka in i yrket måste ges den möjligheten. Det gäller även pensionerade poliser vars kompetens efterfrågas.

Poliser har i dag en medianlön på 33 000 kronor i månaden. Det tar dock oftast många år att komma upp i den lönenivån. En fjärdedel av poliserna tjänar under 28 900

kronor i månaden, och var tionde polis tjänar 26 900 kronor eller mindre. Genom att lämna yrket och gå till t.ex. bevakningsföretag eller andra uppgifter i privat sektor kan poliser ofta höja sin lön väsentligt.

Polisyret behöver bli mer attraktivt. I budgetmotionen för 2019 föreslår Liberalerna att drygt 1,3 miljarder kronor öronmärks för en generell lönesatsning för landets poliser. Detta motsvarar en genomsnittlig lönehöjning på 4 000 kronor i månaden för varje polis i landet.

Lönesättningen i Sverige är i allt väsentligt en fråga för arbetsmarknadens parter. I detta fall behövs politiska initiativ eftersom staten är monopolarbetsgivare. Lönesättningen ska även i fortsättningen vara individuell. De offentligfinansiella effekterna av detta redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

En synligare polis med bättre förutsättningar i arbetet

Ett viktigt mål med polisorganisationsreformen var att skapa en synligare polis som arbetar närmare medborgarna. Utfallet hittills har blivit tvärtom. Antalet poliser i yttre tjänst har minskat från 10 438 poliser år 2011 till 9 198 poliser år 2016, enligt Polismyndighetens egna siffror. Det totala antalet poliser är oförändrat under samma period.

Polisens förmåga att arbeta med lokala problem tillsammans med lokalsamhället har alltså inte stärkts, utan snarare minskat. Den nya polisorganisationen har medfört att den byråkratiska överbyggnaden har ökat, bland annat genom att sju nya polisregioner har införts samtidigt som den tidigare strukturen på länsnivå har behållits.

Det behövs snabbt fler poliser i yttre tjänst, och det kan inte vänta tills nya poliser är färdigutbildade. Men den snabba byråkratisering som skett på senare år måste lika snabbt kunna vändas till sin motsats. Därför måste kravet på Polismyndigheten vara att antalet poliser i yttre tjänst ökar från 9 000 till 11 000 inom ett år (en ökning från 45 till 55 procent).

Detta mål är mycket ambitiöst, och för att polisen ska kunna uppnå det måste politiken hjälpa till med all kraft. Därför behöver fler uppgifter överföras från polisen till andra myndigheter (tillståndshantering, passhantering, transporttjänster åt andra myndigheter med mera). Det finns också uppgifter som helt enkelt kan avvecklas. Därutöver behöver polisen ges resurser för att flytta administrativa funktioner från polisutbildade till annan personal som nyanställs.

Inom Polismyndigheten behövs en kraftig avbyråkratisering, t.ex. genom att de nya polisområdena avvecklas. Längre fram i denna motion beskrivs detta närmare.

Arbetet med att få ut fler synliga poliser i yttre tjänst kräver poliser som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Inom svensk polis finns många sådana skickliga, engagerade poliser. Tyvärr möter dessa medarbetare alltför ofta en internkultur där det ses som mer prestigefyllt att arbeta i inre tjänst. Arbetsgivaren har också varit alltför dålig på att se de poliser som gör en viktig insats i yttre tjänst, och som vill stanna kvar där. Därför är det en viktig arbetsgivarfråga att synliggöra och ge erkännande åt det viktiga arbetet i yttre tjänst. Den lönesatsning som Liberalerna föreslår innebär också att det möjliggörs en kraftig löneförbättring för poliser som står längst fram i ledet i det polisiära arbetet i yttre tjänst.

En viktig funktion i det yttre arbetet fyller områdespoliserna, som ska arbeta lokalt med att knyta kontakter i lokalsamhället, förebygga brott och bidra till trygghet i området. När dessa saknas, så försvinner också en viktig länk mellan polisen och

invånarna. Det är av största betydelse att Polismyndigheten skyndsamt skapar full bemanning av områdespoliser, i ett första steg inom de utsatta och särskilt utsatta områdena.

Utbildade poliser ska ägna arbetstiden åt det som kräver polisiär kompetens: att förebygga, utreda och ingripa mot brott. Därför behövs mer civilanställd personal som gör att den polisutbildade personalen kan avlastas andra arbetsuppgifter, till exempel skrivtjänster, vakthållning i arrest eller receptionsbemanning. Likaså behövs fler civila specialistutredare, till exempel inom miljö-, eko- och it-brott.

En utbyggnad av poliskårens storlek behöver gå hand i hand med en förstärkning av den civila personalen. De civilanställda i polisen kan vara utredare med specialistkunskaper om brottstyper eller viss teknik, men det kan också handla om administrativ personal som stöder polisen i deras löpande arbete.

Liberalerna föreslår en särskild satsning för att förstärka antalet civilanställda. I Liberalernas budgetalternativ anvisar vi medel som möjliggör ytterligare civilanställda utöver den redan aviserade utbyggnaden. Därmed kommer Sveriges poliser att få ett betydligt bättre stöd i sin arbetsvardag samtidigt som Polismyndigheten också får värdefull förstärkning av civil specialkompetens på olika områden.

Få saker kan vara så integritetskränkande för den enskilde som att utsättas för ett brott. Inbrott i bostäder, förråd och fordon, skadegörelse på personlig egendom och stöld är exempel på så kallade vardagsbrott som bidrar till otrygghet och påverkar människors liv även när det materiella värdet är lågt på det som gått förlorat. För att göra polisens utredningsarbete mer effektivt behöver resurserna till Nationellt forensiskt centrum och Rättsmedicinalverket öka. Polisen ska alltid göra utredningsinsatser för att om möjligt säkra teknisk bevisning eller annan information som kan knyta en gärningsman till brottet, även sedan lång tid har gått.

De offentligfinansiella effekterna av ovanstående förslag redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

En tillgängligare polis i vardagen

Polisen behöver bli mer tillgänglig för allmänheten. Det kan inte finnas en polisstation överallt, men däremot ska väntetiderna för den som kontaktar polisen kortas. Brott och iakttagelser ska enklare kunna rapporteras via sms, mms och sociala medier. Polisen ska kunna garantera en viss uttryckningstid vid allvarliga brott.

Liberalerna välkomnar att svensk polis nu, efter 20 år av utredningar kring arbetstidernas förläggning i praktik och funktion, sjesätter ett fullskaleprov över hela landet med att göra arbetstiden mer verksamhetsanpassad. Fasta tjänstgöringslistor med en längre schemastruktur än de traditionella sexveckorsintervallerna kommer att innebära att mer av ingripandeverksamheten parallellt med bemanningen av regionledningscentralerna fokuseras på den tid på dygnet då brottsligheten faktiskt begås. Det avslöjar dock mycket om knutarna i polisbyråkratien att detta ska dröja tjugo år efter det att dåvarande Riksrevisionsverket fastslog att polisens verksamhet varken var behovsstyrd eller kunddriven.

Polisen ska finnas och markera närvaro där brotten begås, på de tider brotten begås. Mobila poliskontor gör att polisen lättare kan arbeta flexibelt. Till exempel kan de fylla en viktig funktion på platser i städer där många brott begås kvällstid, eller för att höja närvaron på turistorter under säsong. De offentligfinansiella effekterna av detta

redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Polis med insyn och ansvarsutkrävande

För att stärka allmänhetens insyn och förtroende är det avgörande att medborgarna ges förutsättningar att följa polisens resultat där de bor. Detta är en av de faktorer som ligger bakom New York-polisens framgångar.

Vi vill ge allmänheten större möjlighet att följa polisens arbete på den plats där de bor. Detta förbättrar insynen och motverkar samtidigt vrånbilder och ogrundad ryktesspridning. Polisen har redan i dag väl utvecklade system för registrering och statistikföring av brott. Genom ökad användning av öppna data ska statistik över brottsutvecklingen i stort enkelt kunna presenteras.

Förslagsvis ska det på polisens webbplats finnas en sida per kommun (eller stadsdel i storstäderna) där aktuella data över brottsutvecklingen hämtas och presenteras. På samma sätt ska polisens och kommunernas så kallade medborgarlöften i det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet publiceras. Det bör därför utredas hur polisens statistikföring kan utvecklas på ett sätt som underlättar för allmänheten att följa brottsutvecklingen och polisens resultat lokalt. De förberedande åtgärder som behöver göras 2019 bedöms inte leda till något behov av ytterligare resurstillskott, varför inga offentligfinansiella effekter uppstår.

Fler kommunala ordningsvakter

Polisens synlighet och närvaro i lokalsamhället måste förbättras i hela landet. Det tar dock tid att utbilda fler poliser så att Sverige kan få 25 000 poliser i tjänst. I avvaktan på att fler poliser kan utbildas föreslår Liberalerna att kommunerna får ett statsbidrag för att anställa kommunala ordningsvakter – trygghetsvakter. Trygghetsvakter kan visserligen inte ersätta poliser fullt ut men utgör ett komplement till polisens verksamhet. I exempelvis liberalt styrda Landskrona har kommunala trygghetsvakter haft god effekt och bidragit till ökad trygghet.

Dessa kommunala trygghetsvakter ska samverka med polisen och bidra till trygghet på gator och torg. Brottsutsatta kommuner ska prioriteras. De offentligfinansiella effekterna av detta redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Rulla tillbaka polisreformens överbyråkratisering

Den polisreform som påbörjades 2015 består av flera delar. Den omfattande överbyråkratisering som genomförts måste rullas tillbaka genom att stora delar av polisreformen rivs upp.

Avsikten var att drygt 20 länspolismyndigheter skulle avskaffas och ersättas med sju polisregioner. Men i verkligheten har de sju regionerna inrättats samtidigt som länspolismyndigheterna har blivit kvar under namnet polisområden. Antalet poliser som arbetar i kontorsbefattningar har ökat kraftigt, och poliserna i yttre tjänst har blivit färre.

Alltför många specialenheter har slagits sönder och beslutsbefogenheterna är oklara. Den tillträdande regeringen behöver därför vidta åtgärder för att säkerställa att det som gått förlorat i onödan genom polisreformen kan repareras. Detta föranleder uppdrag till

Polismyndigheten som en följd av budgetbeslutet för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Att all polisverksamhet i Sverige är inordnad i en gemensam myndighet är en önskvärd effekt av polisreformen, och det ska bestå.

Högre polischefer ska ha polisiär bakgrund

I de flesta andra jämförbara yrkesprofessioner är det självklart att högre chefer själva tillhör professionen. En sjukhuschef är i allmänhet själv läkare, en regementschef är officer och en rektor är i allmänhet lärare. Inom polisen är det dock vanligt att höga chefer inte är poliser i grunden. Detta skapar ofta en förtroendeklyfta mellan högre ledning och övriga i verksamheten.

Högre polischefer bör själva ha polisiär bakgrund. Det ökar karriärmöjligheterna inom yrket och det innebär att förtroendeklyftan minskar. Regeringen bör vidta åtgärder för att se över regelverket för behörighet till högre polisbefattningar.

Renodla arbetsuppgifterna ...

Arbetsförhållandena för poliserna måste prioriteras. Det är inte rimligt med dagens situation där polisen hela tiden påförs nya uppdrag utan tillräckliga resurser och utan att andra uppdrag upphör. Polisen måste ges förutsättningar att använda sin arbetstid så effektivt som möjligt. I dag binds tusentals polisarbetstimmar av uppgifter som borde ha utförts av andra eller som alls inte borde ha legat hos polisen.

Men mycket mer måste göras. Det är inte rimligt att utbildade poliser ska ansvara för arbetsuppgifter i arrester m.m. där inte polisiär kompetens krävs. Den riktade satsning för att anställa annan personal som vi föreslår kan frigöra värdefull polisarbets-tid.

Vissa uppgifter kring handräckning har redan flyttats från polisen till andra myndigheter, vilket är positivt. Men mer behöver göras. En mycket arbetskrävande uppgift som fortfarande ligger hos polisen är att bistå med handräckning av personer som blir föremål för ingripande enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB).

Polis eller ordningsvakt kan fatta beslut om att omhänderta en person som är så berusad eller påverkad att han eller hon inte kan ta hand om sig själv. Lagstiftarens avsikt har ursprungligen varit att dessa personer normalt ska föras till vårdinstans för tillnyktring, men i praktiken förs de flesta till polisens arrestlokaler där det långt ifrån alltid finns speciella tillnyktringsrum.

Arbetet med att skjutsa personer som omhändertagits enligt LOB till sjukhus eller arrest slukar i dag tusentals polisarbetstimmar varje dygn. Om en berusad eller påverkad person är våldsam kan det naturligtvis vara nödvändigt för polis att gripa in, men i många fall är personen samarbetsvillig eller så påverkad att polisens enda uppgift blir att föra in personen i ett fordon och skjutsa honom eller henne till den avsedda adressen. Det kan andra göra.

Vi vill därför göra en översyn av lagstiftningen för att se om ansvaret för att transportera personer som omhändertagits enligt LOB i högre utsträckning kan ligga på andra, till exempel sjukvården eller Kriminalvårdens transporttjänst. Detta ska i så fall gälla de fall en person inte bedöms våldsam eller på annat sätt farlig för sig själv eller andra.

Riksdagen har redan hösten 2017 gjort ett tillkännagivande om att den tidigare nedlagda utredningen om renodling av polisens arbetsuppgifter borde återupptas senast den 1 mars 2018. Någon sådan utredning har dock inte tillsatts. Liberalerna anser att den regering som tillträder behöver vidta nödvändiga åtgärder för att fortsätta renodlingen av polisens arbetsuppgifter.

... och låt andra göra mer

Redan i dag förordnar polisen i vissa fall ordningsvakter för att vara polisens förlängda arm och bidra till ordning och trygghet. För att öka tryggheten på utsatta platser, till exempel hotade byggnader eller orosfyllda platser, vill vi öka polisens resurser så att fler ordningsvakter kan bistå under ledning av utbildade poliser. De ordningsvakter som hyrs in av polisen ska tjäna som en komplettering till polisens egna resurser samt de ordningsvakter som anlitas av kommuner eller privata aktörer. Ordningvakterna kan delta i polisens utsättningar och få del av polisens aktuella information och planerade insatser. Fler ordningsvakter som hyrs in direkt av polisen kan till exempel öka tryggheten vid byggnader som är utsatta för hot (t.ex. flyktingboenden, synagogor eller moskéer) eller bidra till ordningen vid demonstrationer, derbyn och andra tillfällen när det finns risk för ordningsstörningar. Detta finansieras genom den satsning som redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Liberalerna vill också flytta vissa tillståndsärenden till kommuner eller avskaffa dem helt. Till exempel är det polisen som i dag ansvarar för tillståndsgivning för försäljning på offentlig plats eller för att sätta upp plakat eller ställa upp byggnadsställningar, byggsäckar, containrar eller liknande på offentlig plats. Detta är typiskt sett uppgifter som kommunerna bättre borde kunna hantera.

Kravet på polistillstånd för danstillställning bör slopas, vilket riksdagen också har tillkännagivit. På samma sätt finns det ingen anledning att kräva polistillstånd av den som vill driva hotell och pensionat. Sådana regler bör helt enkelt slopas.

Skärpta lagar om angrepp mot blåljuspersonal

Det är inte pojkstreck när poliser, ambulanspersonal och räddningstjänst i vissa bostadsområden utsätts för bakhåll, stenkastning och sabotage. Det är systematiska och grova attacker mot människor av kött och blod som gör ett ovärderligt arbete, och det är något som berövar invånarna i dessa bostadsområden deras rätt att få hjälp när något händer.

Attackerna mot blåljuspersonal är ett växande samhällsproblem. För att utvecklingen ska brytas behövs tydligare lagar som visar brottens allvar.

Brotten våld eller hot mot tjänsteman omfattar annars inte enbart polismän utan även ordningsvakter och andra personalkategorier som utövar myndighet (17 kap. 1 § brottsbalken). Däremot anses ambulanspersonal normalt inte utöva myndighet på det sätt som krävs för att ansvar för våld eller hot mot tjänsteman ska kunna komma i fråga.

Angreppen mot blåljuspersonal är ibland planerade överraskningsattacker; ibland ingår de i ett större händelseförlopp med upplopp, skadegörelse och bilbränder. Under 2017 anmäldes enligt Brottsförebyggande rådets statistik 3 952 fall av bilbrand eller brand på annat motorfordon. Det är en ökning från 2016, då motsvarande siffra var 3 792. Att anlagda bilbränder är ett växande problem styrks även av statistik från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), där det framgår att antalet

räddningsinsatser som gäller uppsåtliga anlagda bränder i personbil har ökat med ungefär 50 procent de senaste åren.

Attackerna mot personal i blåljusrken måste tas på största allvar. Liberalerna föreslår strängare straff för våld mot polis och alarmeringstjänstpersonal. Till att börja med är det ett problem att våld mot tjänsteman och hot mot tjänsteman behandlas i samma straffbestämmelse. Våld mot en polis i tjänst är normalt ett allvarligare brott än ett muntligt hot, och därför bör våld mot tjänsteman bli en egen brottsrubricering där minimipåföljden är betydligt högre än för hot. Vi föreslår att straffskalan börjar vid sex månaders fängelse.

Vidare bör personalen i alla blåljusrken omfattas av samma skydd, oavsett om de i formell mening bedriver myndighetsutövning eller ej. Det är inte rimligt att personal i räddningstjänsten eller ambulanspersonal har svagare rättsligt skydd vid uttryckning än till exempel poliser. Därför föreslår Liberalerna ett nytt brott, våld mot alarmeringstjänstpersonal, för att bredda det straffrättsliga skyddet för personal i alla blåljusrken.

Det är även viktigt att det anses vara en försvårande omständighet om ett brott innefattar angrepp mot viktiga samhällsfunktioner, till exempel då bilbränder anläggs för att locka in polis och räddningstjänst i ett område för att därefter angripa dem med stenkastning. Brottsbalkens straffskärpningsbestämmelse i 29 kap. bör därför breddas med en särskild straffskärpningsgrund som gäller alla brott som innefattar ett angrepp mot viktiga samhällsfunktioner. Även hindrandet av uttryckning bör kriminaliseras.

Kränkningersättningen för poliser som blir spottade i ansiktet, utsatta för våld eller attackerade på annat sätt i sitt arbete behöver förbättras. De krävande uppgifter som följer med uppdraget som polis innebär inte att den enskilda polisen ska behöva tåla vad som helst. Reglerna om skadestånd i form av kränkningersättning behöver reformeras.

Frågan om skärpta lagar mot angrepp på blåljuspersonal har nu blivit föremål för en utredning, som i två betänkanden tagit upp både straffrättsliga frågor, frågor om kränkningersättning m.m. (SOU 2018:2 och 2018:75). Liberalerna förväntar sig nu att den tillträdande regeringen snarast genomför åtgärder för att modernisera lagstiftningen.

5 000 nya beredskapspoliser

Beredskapspolisen lades ned 2012. Den var ursprungligen en del av civilförsvaret, men flyttades 1986 till en särskild organisation. Efter det kalla krigets slut bantades beredskapspolisen till 1 500 personer, som genomgick en kortare grundutbildning och därefter repetitionsutbildning vartannat år.

Beredskapspolisen kunde hjälpa till med bevakningsuppgifter, transporter, räddningstjänst, tillträdesskydd och bistånd med att upprätthålla ordning vid olyckor, översvämningar, störningar i infrastruktursystemet med mera. Däremot fick beredskapspolisen efter 2009 inte delta i polisverksamhet där det fanns en påtaglig risk att de kunde komma att använda våld mot enskilda. Även om beredskapspolisen sällan kom till användning bedömdes organisationen fungera mycket väl.

År 2012 avvecklades beredskapspolisen. Motiveringen var att den inte längre behövdes eftersom antalet poliser ökat till över 20 000 och totalförsvarsplikten i fredstid förändrats. Regeringen utslöt dock inte att det skulle kunna bli aktuellt att återinföra organisationen.

Sedan dess har omvärldsläget och polisens förutsättningar förändrats i grunden. Enbart det senaste årets händelser visar att polisen i vissa mycket ansträngda lägen, där

hela samhällsorganisationen sätts på prov, måste kunna kalla in förstärkningar. Därför behövs en ny och modern beredskapspolis.

Att den gamla beredskapspolisen så sällan kom till användning berodde i hög grad på att kriterierna för när den kunde kallas in var så snävt satta. Vid händelser som utgör svåra samhällsbelastningar (t.ex. skogsbranden i Västmanland 2014 eller flyktingkrisen 2015) hade beredskapspolisen kunnat bidra, men vi vill också att beredskapspolisen fungerar som en flexibel förstärkning även i vardagen. Det kan exempelvis handla om att beredskapspoliser ska kunna hjälpa till att patrullera i bostadsområden eller områden på landsbygd som drabbats av stöld- och inbrottsturnéer.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolis ska stå under befäl av polis.

I vårt budgetalternativ anvisar vi därför medel för att återinföra beredskapspolisen och successivt bygga ut den till 5 000 personer. Beredskapspolisen ska finnas i hela landet och ska därmed kunna bidra till trygghet och ordning vid särskilt allvarliga händelser, oavsett var de inträffar. De offentligfinansiella effekterna av detta redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Gör polisutbildningen mer attraktiv

Nya polisutbildningar startar nu på två nya platser i landet, men verkligheten är att det redan i dag inte går att fylla de utbildningsplatser som finns. Polismyndigheten har själv varnat för att problemen med att fylla polisutbildningarna gör att det kan bli svårt att uppnå den planerade ökningen av antalet poliser.

Därför behöver polisutbildningen göras mer attraktiv. Vi är kritiska till de planer som finns på en ensidig akademisering. Det är bra att polisutbildningen upphandlas av högskolor och därmed knyts till forskningsmiljöer, men själva utbildningen ska vara en kvalificerad yrkesutbildning med både teori och praktik.

Polisycket har en av de mest komplexa yrkesroller som finns. Det handlar om teoretiska kunskaper i juridik, psykologi eller sociologi. Men det handlar också om polisyrkets praktiska sidor: stresstålighet, fysisk och psykisk kondition, initiativförmåga, intresse för människor, inlevelseförmåga och värme.

I takt med att samhället förändras har också polisrollen blivit annorlunda jämfört med förr, och det är självklart att polisutbildningen behöver förändras i takt med detta. Men samtidigt får polisyrkets unika kombination av akademisk teori och praktiskt vardagskunnande inte gå förlorad.

Därför är Liberalerna kritiska till Polisutbildningsutredningens förslag till ny polisutbildning (SOU 2016:39). Den föreslagna utbildningen har en ensidig slagsida på polisyrkets teoretiska aspekter. Detta riskerar att driva på en utveckling där alltför många poliser hamnar bakom skrivbord i stället för att synas ute i människors vardag.

I dag är polisutbildningen två och ett halvt år, varav två år är studier och ett halvt år är verksamhetsförlagd praktik. Utredningens förslag innebär dels att hela utbildningen görs till högskoleutbildning, dels att tiden förlängs till tre år. Så gott som hela förlängningen används till att förstärka de teoretiska inslagen.

Resultatet blir en polisutbildning som nästan helt och hållet är inriktad på teori. Men så ser inte polisens vardag ut. I den komplexa yrkesroll som är polisens behövs både teori och ett väl utvecklat praktiskt kunnande.

Bättre utbildning i praktiska färdigheter är något som efterfrågas av många poliser. Men den nya utbildning som föreslogs av utredningen skulle till nästan 80 procent bestå av teori. Det skulle driva på en utveckling där poliserna försvinner in bland skrivborden och alltför få poliser syns ute på gatorna.

Liberalerna anser att både det inre och det yttre polisarbetet behöver värdesättas. Båda är absolut nödvändiga för att polisen ska kunna fullgöra sin vitala samhällsuppgift: att förebygga och ingripa mot brott och bidra till medborgarnas trygghet.

Vi delar uppfattningen att dagens polisutbildning om två och ett halvt år kan vara alltför kort för att klara dagens krav. Vi hade gärna sett att utredningen hade prövat en modell med två olika utbildningsgrenar, en mer teoretiskt inriktad och en som lägger större tyngdpunkt på det praktiska polisiära arbetet.

Vi säger även nej till förslag om att slopa begåvnings tester. Sänkta antagningskrav höjer inte yrkets status, tvärtom. Kvaliteten måste höjas, och de praktiska momenten måste förstärkas.

Sveriges poliser förtjänar i stället en polisutbildning som har god akademisk anknytning men även ger större möjligheter än i dag att träna sig för det praktiska arbetet. Då ges nya poliser bättre förutsättningar att förbereda sig för en vardag som är både teori och praktik.

Det behövs också en bättre övergång från utbildningsperioden till yrket som polis, till exempel genom tidigare besked om tjänstgöringsort. Det behövs åtgärder som kan underlätta för polisaspiranter att placeras nära familj och bekanta om det går. Även frågan om lokal/regional rekrytering måste underlättas för att inte tappa kompetens på mindre orter.

Polisutbildningarna är en högskoleanknuten uppdragsverksamhet. Det behövs en löpande extern tillsyn och utvärdering av polisutbildningarnas kvalitet, vid sidan av de uppföljningar som Polismyndigheten gör i rollen som beställare.

Poliser behöver också bättre förutsättningar att utbilda sig och växa i sin yrkesroll. Då kommer fler att vilja stanna i yrket. Det behövs goda arbetsvillkor med god utbildning för att möta dagens och morgondagens kriminalitet.

I en Novusundersökning genomförd för Polisförbundets räkning svarade 55 procent av de tillfrågade poliserna att de inte fått någon vidareutbildning alls det senaste året. 92 procent vill utvecklas i sin yrkesroll. 61 procent säger att arbetsgivaren inte tar tillvara deras kompetens på bästa sätt.

Liberalerna anser att poliser ska ges bättre möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning. De sammantagna offentligfinansiella effekterna av våra förslag gällande polisutbildning inkluderas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Det brottsförebyggande arbetet

Det brottsförebyggande arbetet behöver långsiktighet och förankring i den lokala miljön där arbetet bedrivs. Därför har kommunerna och andra lokala aktörer en nyckelroll i det brottsförebyggande arbetet.

Polisens samarbete med andra aktörer på lokalplanet behöver utvecklas, och både polis och kommuner behöver öka sitt samarbete med civilsamhället. Brottsförebyggande arbete och stöd till brottsoffer är områden där frivilligkrafter gör ovärderliga insatser. Alla kommuner ska ha samarbete med en lokal brottsofferjour, vare sig den finns inom kommunen eller i närområdet. Polisen ska bygga upp mer samarbete med

volontärkrafter, både föreningar och enskilda. Kommunen ska samarbeta med föreningslivet, församlingar och samfälligheter i det brottsförebyggande arbetet, oavsett om detta sker inom ramen för ett lokalt brottsförebyggande råd eller på annat sätt.

Liberalerna har sedan tidigare kritiserat den överetablering av samordningsuppgifter som nu förekommer på nationell nivå (Brottsförebyggande rådet), regional nivå (länsstyrelser) och lokal nivå (kommunerna). Detta riskerar att styra bort uppmärksamheten från genomförandet av konkreta åtgärder och konsumera resurser som bättre hade kunnat användas på den nivå där det mesta arbetet behöver ske, nämligen den lokala nivån. Vi står fast vid denna kritik.

En tydligt sammanhållande roll inom kommunerna är avgörande för ett effektivt lokalt brottsförebyggande arbete. Vi anser därför att en mer rationell rollfördelning vore att Brottsförebyggande rådets samordnande funktion på nationell nivå stärks och att de resurser som i dag läggs på länsstyrelser i stället förs till kommunerna. De offentliga finansiella effekterna av detta redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Förtydliga kommunernas brottsförebyggande ansvar

Lagen behöver förtydligas så att kommunerna får en uttalad uppgift att arbeta brottsförebyggande inom sina ansvarsområden. I dag finns det bestämmelser i socialtjänstlagen som belyser ansvaret för stöd till brottsoffer, och kommunen har också ett särskilt ansvar för unga. Däremot finns det skilda uppfattningar inom kommunsektorn om hur långt kommunernas ansvar sträcker sig för de brottsförebyggande insatserna i stort.

För att skapa och upprätthålla tryggheten lokalt måste det finnas en samverkan där både kommun och polis deltar. Polismyndighetens arbete med lokala samverkansavtal och medborgarlöften m.m. bör kompletteras med att kommunernas roll i det brottsförebyggande arbetet får en tydligare reglering i lag. Liberalerna föreslår därför att kommunernas ansvar att bidra i det brottsförebyggande arbetet, inom ramen för sina ansvarsområden, förtydligas i lagen.

I vårt budgetalternativ frigör vi genom omprioriteringar även ökade medel till kommunernas brottsförebyggande arbete, något som redovisas närmare i det sammanhanget och därför inte ingår i vårt formella yrkande i denna motion.

Öppen stadsmiljö är trygg stadsmiljö

Vi vill ge trygghetsfrågorna en starkare ställning i stadsplaneringen. Därför behöver plan- och bygglagen ändras så att det uttryckligen framgår att den fysiska planeringen ska ha ett brottsförebyggande perspektiv. Det konkreta genomförandet beror givetvis på de lokala förhållandena och avgörs i kommunernas eget planarbete.

I städer och större samhällen bör blandade bebyggelsemiljöer eftersträvas med fler butiker i bottenvåningar av hus eller i närheten av bostadsbebyggelse. Kvällsstängda butikscentrum eller andra folktomma miljöer ska undvikas. God belysning, röjning av buskage och genomtänkt förläggning av gångvägar är andra åtgärder som förebygger brott och ökar tryggheten.

Trygga handelsplatser

Trygghetsfrågorna i lokalsamhället handlar inte bara om trygghet på gator och torg eller i kollektivtrafik. Det handlar också om att ge bättre förutsättningar till trygga miljöer i affärer och andra småföretag.

Brott och ordningsstörningar i affärer är ett stort problem för många butiksinnehavare, samtidigt som denna typ av brottslighet är lågt prioriterad hos polisen. Att gå på gång upptäcka samma butikstjuv utan att kunna hindra personen från att komma tillbaka till butiken måste upplevas som mycket frustrerande.

Vi vill därför att åklagare ska ha möjlighet att fatta beslut om att förbjuda en person att gå in i en viss affär. Det beslutet ska tas om det finns risk för att personen kommer att begå fortsatta brott mot butiksinnehavaren. Förbudet ska gälla under en begränsad tid och ska kunna överklagas till domstol.

Kamerabevakning

Den 1 augusti 2018 trädde den nya lagen om kamerabevakning i kraft. Förslaget innebär förbättrade möjligheter att använda kamerabevakning samtidigt som integritetsskyddet förstärks. Regleringen anpassas också till de nya EU-reglerna om dataskydd. Det blir lättare för Polismyndigheten och kommuner att få tillstånd till kamerabevakning på offentliga platser i brottsbekämpande eller trygghetskapande syften, men tillståndskravet tas inte bort.

Liberalernas hållning är restriktiv när det gäller kameraövervakning på allmän plats, men där brottsligheten är särskilt allvarlig måste den kunna komma till stånd. Detta är särskilt viktigt för att öka tryggheten i svårt brottsutsatta bostadsområden och andra miljöer där människor rör sig, till exempel stationsområden.

Av detta skäl anser vi att den nya lagen är ett steg i rätt riktning. Det är dock fortfarande problematiskt att kravet på tillstånd kvarstår även för polisen och andra myndigheter inom rättsväsendet. Liberalerna anser att polisens tillståndskrav för kamerabevakning ska tas bort och ersättas av en anmälningsplikt. När polisen gör en anmälan om kameraövervakning ska polisen ange skälen till att andra åtgärder visat sig otillräckliga. Efter två år ska en utredning tillsättas för att utvärdera och analysera effekterna av lagändringen.

Liberalerna är vidare positiva till att allt fler polisfordon utrustas med kameror, och att kameror monteras på polisernas uniformer. Utvärderingar från Storbritannien visar att detta ger bättre bevis i brottsutredningar och minskar polisens användning av våld.

Övriga rättspolitiska reformer

Inför jourdomstolar

Mer behöver göras för att korta tiden från utredning till rättsprocess. Detta är särskilt viktigt för de fall där ungdomar är inblandade. Liberalerna vill därför att jourdomstolar införs, med särskild inriktning på att avgöra ärenden som berör ungdomar och där förundersökningen snabbt kunnat slutföras. Även tillgreppsbrott, vapenbrott och enklare narkotikabrott kan bli aktuella.

Även om domstolarna ska prioritera ungdomsärenden kan det i dag ofta dröja månader från brottsutredning till dom. För ungdomar i åldern 18–20 år dröjer det i genomsnitt drygt två månader, men i en fjärdedel av fallen dröjer det tre månader eller

längre. Också när det gäller vuxnas brottslighet är väntetiderna ett problem. I vissa fall är bevisläget mycket gott, till exempel genom att en person grips på bar gärning, men personen släpps ändå fri i väntan på en rättegång som kan dröja ett halvår eller längre.

Jourdomstolarna ska arbeta på kvällar och helger. Jourdomstolar ska ta hand om brottmål där utredningen snabbt kan fullföljas och åtal snabbt kan väckas. Samma krav på rättsprocessen ska gälla som vid andra domstolar, vad gäller t.ex. bevisprövning samt rätt till advokat och målsägandebiträde.

Kronvittnen

Vi vill utreda ett system med kronvittnen, dvs. att en person får straff lindring om han eller hon lämnar uppgifter som underlättar utredningen av andras brott. Straff lindringen ska gälla den som lämnar uppgifter om teknisk bevisning som gör att allvarliga brott kan klaras upp.

Sedan den 1 april 2015 gäller att en brottskyldig ska kunna få kortare straff om han eller hon bidrar till utredningen av det egna brottet. Det gäller bara om personen lämnar information som är betydelsefull för brottsutredningen. En lagstiftning om kronvittnen innebär att samma straff lindring ges till den som lämnar uppgifter om andras brott.

Vi är medvetna om att ett system med kronvittnen har både för- och nackdelar. Ett argument emot är att den som blir kronvittne kan "köpa sig fri" från en del av sitt eget straff genom att bidra till att andra personer kan lagföras. Detta kan kritiseras utifrån principen att lika brott ska bestraffas lika. Det bör dock vägas in att det alltså redan i dag är möjligt att få straff lindring för den som medverkar i utredningen av det egna brottet.

Rättsväsendet står inför mycket stora utmaningar när det gäller att utreda och lagföra den grova brottsligheten, särskilt inom organiserad brottslighet. Om kronvittnen kan ge information som blir avgörande för att klara upp ett grovt brott – till exempel avslöja platsen där ett mordvapen har dumpats – skulle det kunna göra att fler grovt kriminella kan dömas. Kronvittnen förekommer bl.a. i Storbritannien och USA och det bör utredas om Sverige ska införa samma system.

Stärk vittnesskyddet och utred anonyma vittnen

Varje människa har rätt att känna sig trygg i sin egen vardag, och varje människa ska också kunna känna sig säker på att rättsstaten gör allt i sin makt för att klara upp brottet om det grova våldet slår till. Om brottsbekämpningen inte fungerar är det inte bara ett svek mot brottsoffret. Det undergräver dessutom tilliten i hela samhället.

Antalet mord och dråp (inklusive försök) med skjutvapen inblandade har ökat mycket kraftigt. En stor del av detta dödliga våld har koppling till organiserad brottslighet.

Samtidigt skräms vittnen till tystnad. Både gängmedlemmar och vanliga medborgare tigger inför polisen, därför att de inser att de löper stor fara för sin egen säkerhet om de vittnar i en rättegång. Följden blir att den organiserade brottsligheten får ökat spelrum och att striderna mellan rivaliserande grupper kan fortsätta ännu ett varv. Denna dödliga spiral måste brytas.

Liberalerna vill göra en bred översyn av skyddet för vittnen och bland annat utreda om personer i undantagsfall ska få vittna med anonymitetsskydd. Även om personskyddet för vittnen har förbättrats är det ett hot mot rättstryggheten och rättssäkerheten att människor inte vågar vittna.

I dag är det inte tillåtet med anonyma vittnen i svensk rätt. Dock innehåller inte Europakonventionen något absolut förbud mot anonyma vittnen, och därför har Europadomstolen i några avgöranden godtagit anonyma vittnen. Det har då varit fråga om fall där det har funnits ett konstaterat behov av skydd för vittnet och där dessutom försvaret har getts tillfälle att ställa frågor till vittnet. I vissa länder – bland annat Norge, Danmark och Nederländerna – har det därför införts lagstiftning som tillåter anonyma vittnen under vissa villkor.

Om anonyma vittnen införs ska det vara när det finns en uppenbar fara för vittnets liv eller frihet. Anonymiteten ska gälla gentemot den misstänkte. Däremot ska alltså inte vittnet vara anonymt för domstolen.

Våra nordiska grannländer är lika välfungerande rättsstater som Sverige, och där har man hittat modeller för anonyma vittnesmål som fungerar och lever upp till Europakonventionens krav. Sverige bör lära av deras erfarenheter.

Nämndemän

Det svenska systemet med lekmannadomare – nämndemän – spelar en viktig roll i domstolsväsendet. Systemet bör dock reformeras och nämndemännens villkor förbättras.

Däremot ska uppdraget som nämndemän inte politiseras. Tyvärr förekommer det att nämndemän ser sin roll som partipolitisk. Naturligtvis ska även partipolitiskt aktiva kunna tjänstgöra som nämndemän, men uppdraget har inte med partipolitik att göra. För att tydliggöra rågången mellan politik och rättsväsende vill vi göra en översyn av nämndemannasystemet för att minska det politiska inflytandet.

Vi vill också tydliggöra nämndemännens funktion genom att de ska finnas i första instans, det vill säga tingsrätt och förvaltningsdomstol. Däremot bör målen i högre instans avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans.

Skadeståndsregler

Reglerna om skadestånd ska ändras för att korta väntetiderna för brottsoffren. Brottsoffer ska snabbare få ut det skadestånd som utdömts i domstol, till exempel genom bättre juridiskt stöd för att driva in beloppet eller genom att staten utbetalar beloppet och sedan kräver det av den dömda. En översyn av reglerna bör göras. Eftersom reformen behöver utredas och lagförslag beredas bedömer vi inte att några offentligfinansiella effekter uppstår under 2019.

Skärp reglerna om utvisning vid brott

Personer utan svenskt medborgarskap som begår allvarliga brott kan i vissa fall dömas till utvisning efter avtjänat straff. Liberalerna anser att reglerna för utvisning på grund av brott ska skärpas.

Vår ståndpunkt är att domstolen alltid ska pröva frågan om utvisning om straffvärdet är minst sex månaders fängelse, till skillnad från dagens praxis som ligger på minst ett års fängelse. Det innebär att utvisning alltid övervägs för den som döms för till exempel grovt olaga tvång och grovt olaga hot.

Dessutom vill vi att frågan om utvisning alltid ska prövas avseende vissa typer av brott. Vid hedersrelaterade brott ska utvisning vara huvudregel. Vi menar även att rasistiska brott och andra hatbrott, grova vålds- och sexualbrott samt våld i nära relationer är exempel på brottslighet som signalerar en form av hot både mot offret och mot andra människor i samma situation, vilket gör att utvisning oftare bör vara aktuellt.

Kriminalvården

Nästan alla som döms till fängelse blir villkorligt frigivna efter två tredjedelar av strafftiden. Det är inte rimligt att den som döms till sex års fängelse ska kunna räkna med att bara sitta fyra år. Vi vill behålla den villkorliga frigivningen som en möjlighet för den som skött sig bra, men den ska inte som i dag vara näst intill en rättighet. Regeln om näst intill automatisk frigivning efter två tredjedelar ska därför avskaffas.

Kriminalvårdens roll är dubbel. Dels ska den dömda avtjäna sitt straff, dels ska den som begått brott ges möjligheter och hjälp att komma tillbaka till en vanlig tillvaro utan kriminalitet. En väl fungerande kriminalvård stärker människors möjlighet att utveckla sina egna resurser och skapa ett laglydigt liv. Att få människor att bryta med en kriminell livsstil är därför en av de viktigaste brottsförebyggande uppgifterna.

Kriminalvården ska ges bättre förutsättningar att hjälpa den dömda att bryta med en kriminell livsstil. Det behövs mer resurser till behandlingsprogram för att hantera aggressionsmönster eller bryta med missbruk och bättre möjligheter att lära sig ett yrke eller läsa in grundskole- eller gymnasiekompetens i fängelset. Detta möjliggörs genom Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför något formellt yrkande inte läggs här.

Den som inte bor i Sverige ska i första hand avtjäna sitt straff i hemlandet, även om brottet begåtts här. För att personen lättare ska kunna anpassas till ett liv utan kriminalitet är det bättre att fängelsetiden tillbringas där han eller hon bor. Sverige ska därför öka samarbetet med andra länder för att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i sitt hemland. Ett sådant samarbete bygger på att vi vet att fången kommer att få en human behandling.

Inför frigivningen behövs nära kontakter mellan Kriminalvården och socialtjänsten, till exempel för att säkerställa att den frigivne om möjligt har någon bostad att flytta till och ge honom eller henne råd om försörjning och ekonomi. Skuldsanering kan bli aktuellt i vissa fall. Stödorganisationer där före detta kriminella hjälper andra att bryta med kriminalitet fyller en mycket viktig funktion.

Personer som är dömda för brott har ofta mycket svårt att hitta en vanlig försörjning. Det finns ofrånkomligen en stark misstro mot att anställa någon som kanske har flera fängelsedomar i livsbagaget. Vi vill undersöka fler sätt att hitta vägar tillbaka till jobb för personer som brutit med kriminalitet. En möjlighet är att ge bättre möjligheter till tidsbegränsade anställningar så att före detta kriminella får normala yrkeserfarenheter och meriter att hänvisa till. Detta gör det också lättare för dem att fortsätta ut på den ordinarie arbetsmarknaden.

Jan Björklund (L)

Tina Acketoft (L)

Maria Arnholm (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Fredrik Malm (L)

Lina Nordquist (L)

Johan Pehrson (L)

Arman Teimouri (L)

Allan Widman (L)

Gulan Avcı (L)

Juno Blom (L)

Bengt Eliasson (L)

Helena Gellerman (L)

Robert Hannah (L)

Maria Nilsson (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Barbro Westerholm (L)